DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

23. november 2006 *

I sag C-315/05,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Giudice di pace di Monselice (Italien) ved afgørelse af 12. juli 2005, indgået til Domstolen den 12. august 2005, i sagen:

Lidl Italia Srl

mod

Comune di Arcole (VR),

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C.W.A. Timmermans (refererende dommer), og dommerne R. Schintgen, P. Kūris, J. Makarczyk og G. Arestis,

* Processprog: italiensk.

generaladvokat: C. Stix-Hackl
justitssekretær: ekspeditionssekretær L. Hewlett,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 29. juni 2006,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Lidl Italia Srl ved avvocati F. Capelli og M. Valcada

— den italienske regering ved I.M. Braguglia, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato G. Aiello

— den spanske regering ved N. Díaz Abad, som befuldmægtiget

— den franske regering ved R. Loosli-Surrans og G. de Bergues, som befuldmægtigede

— den nederlandske regering ved H.G. Sevenster og M. de Mol, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved A. Aresu og J.-P. Keppenne, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 12. september 2006,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 2, 3 og 12 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/13/EF af 20. marts 2000 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler samt om reklame for sådanne levnedsmidler (EFT L 109, s. 29).

2 Anmodningen er indgivet i forbindelse med en sag anlagt af Lidl Italia Srl (herefter »Lidl Italia«) til prøvelse af en afgørelse truffet af kommunaldirektøren for Comune di Arcole, hvorved selskabet fik en administrativ bøde på grund af markedsføringen af en alkoholholdig drikkevare, »amaro alle erbe«, hvilken markedsføring var i strid med national lovgivning, hvorefter alkoholindhold udtrykt i volumen skal angives på mærkningen af visse alkoholholdige drikkevarer.

Retsforskrifter

Fællesskabsbestemmelser

3 Sjette betragtning til direktiv 2000/13 fastsætter:

»Alle regler vedrørende mærkning af levnedsmidler bør først og fremmest opfylde kravet om at oplyse og beskytte forbrugerne.«

4 Ottende betragtning til direktivet er sålydende:

»En detaljeret mærkning, der angiver produktets eksakte art og beskaffenhed, gør det muligt for forbrugeren at foretage sit valg med fuldt kendskab til produktet og er den bedst egnede, for så vidt som den skaber færrest hindringer for den frie samhandel.«

5 Artikel 1, stk. 1, i direktiv 2000/13 bestemmer:

»Dette direktiv vedrører mærkning af levnedsmidler, der er bestemt til i uforandret stand at leveres til den endelige forbruger, samt visse aspekter i forbindelse med præsentationsmåde og reklame for sådanne levnedsmidler.«

6 Direktivets artikel 1, stk. 3, indeholder følgende definition:

»[...]

b) »færdigpakket levnedsmiddel«: den salgsenhed, som er bestemt til salg i uforandret stand til den endelige forbruger og til etablissementer, og som består af et levnedsmiddel samt den emballage, hvori det er pakket, inden det udbydes til salg, hvad enten denne emballage omslutter varen helt eller delvis, men dog på en sådan måde, at indholdet ikke kan ændres, uden at emballagen åbnes eller ændres.«

7 Artikel 2, stk. 1, i direktiv 2000/13 bestemmer:

»Mærkningen og dennes nærmere udformning må ikke:

a) være af en sådan art, at den vildleder køberen, især:

i) med hensyn til levnedsmidlets beskaffenhed, og især dets art, identitet, egenskaber, sammensætning, mængde, holdbarhed, oprindelsessted eller det sted, hvor levnedsmidlet kommer fra, fremstillings- eller frembringelsesmåde

[...]«

8 Direktivets artikel 3, stk. 1, indeholder en udtømmende liste af de obligatoriske angivelser, der skal påføres mærkningen af levnedsmidler.

9 Artikel 3, stk. 1, nr. 7 bestemmer, at »[n]avn eller firmanavn og adresse på fabrikanten eller pakkevirksomheden eller på en forhandler, der er etableret inden for Fællesskabet« skal angives.

10 Artikel 3, stk. 1, nr. 10 foreskriver, at »[f]or drikkevarer, der indeholder mere end 1,2 volumenprocent alkohol, [skal] det virkelige alkoholindhold udtrykt i volumen [angives]«.

11 Artikel 12 i direktiv 2000/13 bestemmer:

»De nærmere bestemmelser for angivelse af alkoholindhold udtrykt i volumen fastsættes for så vidt angår produkter henhørende under position 22.04 og 22.05 i den fælles toldtarif ved de særlige fællesskabsbestemmelser, som gælder for disse produkter.

For andre drikkevarer, der indeholder mere end 1,2 volumenprocent, fastsættes reglerne efter proceduren i artikel 20, stk. 2.«

12 De nærmere bestemmelser, der nævnes i artikel 12, andet afsnit, er fastsat ved Kommissionens direktiv 87/250/EØF af 15. april 1987 om angivelse af alkoholindholdet i volumen ved mærkning af alkoholholdige drikkevarer bestemt til den endelige forbruger (EFT L 113, s. 57).

13 Artikel 3, stk. 1, i direktiv 87/250 fastsætter:

»De tolerancer, udtrykt i absolutte værdier, som tillades ved angivelsen af alkoholindholdet, er følgende:

a) drikkevarer, som ikke er nævnt i det følgende:

0,3% vol

[...]«

14 Artikel 16, stk. 1 og 2, i direktiv 2000/13 bestemmer:

»1. Medlemsstaterne sørger for at forbyde handel med levnedsmidler på deres område, hvis angivelserne efter artikel 3 og artikel 4, stk. 2, ikke er anført på et for forbrugeren let forståeligt sprog, medmindre forbrugeroplysningen for så vidt angår en eller flere angivelser faktisk sikres ved andre foranstaltninger, som fastlægges efter proceduren i artikel 20, stk. 2.

2. Den medlemsstat, hvor varen afsættes, kan under overholdelse af traktaten på sit område kræve, at disse angivelser som minimum figurerer på et eller flere af de officielle EF-sprog efter statens eget valg.«

15 12. betragtning til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 178/2002 af 28. januar 2002 om generelle principper og krav i fødevarelovgivningen, om oprettelse af Den Europæiske Fødevaresikkerhedsautoritet og om procedurer vedrørende fødevaresikkerhed (EFT L 31, s. 1) fastslår:

»For at sikre fødevaresikkerheden er det nødvendigt at betragte alle led i fødevareproduktionskæden som en helhed fra og med den primære produktion og produktionen af foder til og med salget eller leveringen af fødevarer til forbrugeren, fordi hvert enkelt led kan have en potentiel indvirkning på fødevaresikkerheden.«

16 I 30. betragtning til forordningen udtales:

»Lederen af en fødevarevirksomhed er den person, der er bedst placeret til at kunne udvikle et sikkert system for levering af fødevarer og til sikring af, at den fødevare, virksomheden leverer, er sikker. Den pågældende skal derfor have det primære retlige ansvar for at garantere fødevaresikkerheden. Selv om dette princip gælder i visse medlemsstater og for visse områder af fødevarelovgivningen, er det på andre områder ikke udtrykkeligt fastslået, eller ansvaret påhviler medlemsstatens kompetente myndigheder gennem de kontrolforanstaltninger, de foretager. Sådanne forskelle kan skabe handelshindringer og konkurrenceforvridning mellem fødevarevirksomheder i de forskellige medlemsstater.«

17 Artikel 3, stk. 3, i forordning nr. 178/2002 indeholder følgende definition:

»»leder af en fødevarevirksomhed«: den eller de fysiske eller juridiske personer, der er ansvarlige for, at fødevarelovgivningens bestemmelser overholdes i den fødevarevirksomhed, som er under vedkommendes ledelse«.

18 Forordningens artikel 17, der har overskriften »Ansvarsfordeling«, bestemmer:

»1. Ledere af fødevare- og foderstofvirksomheder sikrer, at de krav i fødevarelovgivningen, der er relevante for deres aktiviteter, er opfyldt for fødevarer og foder i alle produktions-, tilvirknings- og distributionsled i den virksomhed, som er under deres ledelse, og kontrollerer, at de pågældende krav overholdes.

2. Medlemsstaterne håndhæver fødevarelovgivningen samt overvåger og kontrollerer, at lederne af fødevare- og foderstofvirksomheder overholder de relevante krav i fødevarelovgivningen i alle produktions-, tilvirknings- og distributionsled.

Til det formål opretholder medlemsstaterne et offentligt kontrolsystem samt andre aktiviteter, der efter omstændighederne er berettigede, herunder udsendelse af officielle meddelelser om fødevare- og fodersikkerhed og om eventuelle risici, samt overvågning af fødevare- og fodersikkerheden og andre overvågningsaktiviteter omfattende alle produktions-, tilvirknings- og distributionsled.

Medlemsstaterne fastsætter også bestemmelser om, hvilke foranstaltninger og sanktioner der skal bringes i anvendelse i tilfælde af, at fødevare- og foderlovgivningen overtrædes. Foranstaltningerne og sanktionerne skal være effektive, stå i rimeligt forhold til overtrædelsen og have en afskrækkende virkning.«

19 Artikel 1 i Rådets direktiv 85/374/EØF af 25. juli 1985 om tilnærmelse af medlemsstaternes administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser om produktansvar (EFT L 210, s. 29) fastsætter:

»En producent er ansvarlig for skade, der forårsages af en defekt ved hans produkt.«

20 Direktivets artikel 3 bestemmer:

»1 Ved »producent« forstås fabrikanten af et færdigt produkt, producenten af en råvare eller fabrikanten af et delprodukt, samt enhver person, der ved at anbringe sit navn, mærke eller andet kendetegn på produktet udgiver sig for at være dets producent.

2. Uden at producentens ansvar derved berøres, anses den, der med henblik på videresalg, udlejning, leasing eller enhver anden form for distribution som led i sin erhvervsvirksomhed indfører et produkt i Fællesskabet, som dettes producent i henhold til dette direktiv, og den pågældende er ansvarlig på samme måde som producenten.

3. Såfremt producenten af produktet ikke kan identificeres, anses enhver leverandør af produktet som dets producent, medmindre leverandøren inden for et rimeligt tidsrum oplyser skadelidte om producentens identitet eller om identiteten af den person, som har leveret produktet til ham. Det samme gælder, endog selv om producentens navn er angivet, for indførte produkter, der ikke angiver identiteten af den i stk. 2 omhandlede importør.«

De nationale bestemmelser

21 Lovdekret nr. 109 af 27. januar 1992 om gennemførelse af direktiv 89/395/EØF og 89/396/EØF om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler samt om reklame for sådanne levnedsmidler (almindeligt tillæg til GURI nr. 39 af 17.2.1992) blev ændret ved lovdekret nr. 181 af 23. juni 2003 om gennemførelse af direktiv

2000/13/EF om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler samt om reklame for sådanne levnedsmidler (GURI nr. 167 af 21.7.2003, herefter »lovdekret nr. 109/92«).

22 Artikel 12, stk. 3, i lovdekret nr. 109/92 bestemmer:

»For alkoholindholdet gælder følgende tolerancer, udtrykt i absolutte værdier:

[...]

d) 0,3% vol for andre drikkevarer end de under litra a), b) og c) nævnte.«

23 Lovdekretets artikel 18, stk. 3, fastslår:

»Overtrædelse af bestemmelserne [i artikel 12] straffes med en administrativ bøde på fra 600 til 3 500 EUR.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

24 Jürgen Weber GmbH fremstiller i Tyskland en alkoholholdig drikkevare, »amaro alle erbe«. På etiketten er anført, at varen har et alkoholindhold på 35% vol.

25 Den 13. marts 2003 udtog de kompetente regionale sundhedsmyndigheder fem prøver af denne drikkevare fra en butik, der tilhører Lidl Italia, i Monselice.

26 Analyserne af disse prøver, der blev udfærdiget på laboratorium den 17. marts 2003, udviste et virkeligt alkoholindhold på 33,91% vol, hvilket var mindre end det i den omhandlede vares mærkning anførte.

27 Lidl Italia udførte efterfølgende yderligere analyser. I den forbindelse blev der udtaget nye prøver af den omhandlede vare, og analyserne heraf, der blev udfærdiget af et laboratorium den 20. november 2003, viste et virkeligt alkoholindhold i volumen, som dog var højere, nemlig 34,54%, men stadig lavere end det i varens mærkning angivne.

28 De kompetente regionale sundhedsmyndigheder konstaterede i rapport af 3. juli 2003, at Lidl Italia havde tilsidesat artikel 12, stk. 3, litra d), i lovdekret nr. 109/92, da det virkelige alkoholindhold i volumen i den omhandlede drikkevare var lavere end det i mærkningen angivne, under hensyn til en tolerancetærskel på 0,3%.

29 I forbindelse med en administrativ procedure fastslog Comune di Arcole ved afgørelse truffet af kommunaldirektøren den 23. december 2004, at der var sket en overtrædelse, og pålagde i henhold til artikel 18, stk. 3, i lovdekret nr. 109/92 Lidl Italia at betale en administrativ bøde på 3 115 EUR.

30 Lidl Italia indbragte denne administrative afgørelse for Giudice di pace di Monselice.

31 Den forelæggende ret har anført, at Lidl Italia under sagen har gjort gældende, at fællesskabsforskrifterne på området for mærkning af varer og levnedsmidler bestemt til salg i uforandret stand ikke omfatter den erhvervsdrivende, der blot markedsfører levnedsmidlet, men udelukkende producenten af levnedsmidlet.

32 Forhandleren kan nemlig ikke have kendskab til, om de oplysninger, der fremgår af den etiket, som producenten har påsat varen, er korrekte eller fejlagtige, og kan under ingen omstændigheder gribe ind i fremstillingen af varen eller i udarbejdelsen af etiketten, som påføres den vare, der sælges til den endelige forbruger.

33 Den forelæggende ret tilføjer, at Lidl Italia desuden har gjort gældende, at princippet om producentens produktansvar i fællesskabsretten tillige følger af direktiv 85/374.

34 På denne baggrund har Giudice di pace di Monselice, som finder, at en fortolkning af fællesskabsretten er nødvendig for at træffe afgørelse i tvisten, besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal [direktiv 2000/13/EF] hvad angår levnedsmidler bestemt til salg i uforandret stand som defineret i [direktivets] artikel 1 [...] fortolkes således, at de heri formulerede krav, navnlig kravene i artikel 2, 3 og 12, skal anses for udelukkende at være pålagt producenten af levnedsmidlet?

2) Såfremt der svares bekræftende på det første spørgsmål, spørges: Skal artikel 2, 3 og 12 i direktiv 2000/13/EF fortolkes således, at de udelukker, at den almindelige forhandler, der er etableret i en medlemsstat, af et levnedsmiddel bestemt til salg i uforandret stand (som defineret i artikel 1 i direktiv 2000/13/EF) fremstillet af en erhvervsdrivende etableret i en anden medlemsstat kan anses for ansvarlig for en overtrædelse fastslået af en offentlig myndighed, bestående i uoverensstemmelse vedrørende værdien (i denne sag alkoholindholdet) som angivet af producenten på etiketten af levnedsmidlet, og følgelig sanktioneres, selv om nævnte forhandler nøjes med at markedsføre levnedsmidlet, således som det er mærket af producenten?«

Om de præjudicielle spørgsmål

35 Med disse to spørgsmål, som behandles under ét, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 2, 3 og 12 i direktiv 2000/13 skal fortolkes således, at de er til hinder for en medlemsstats lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, hvorved en erhvervsdrivende etableret i denne medlemsstat, der leverer en alkoholholdig drikkevare bestemt til salg i uforandret stand som omhandlet i direktivets artikel 1, og som er fremstillet af en erhvervsdrivende etableret i en anden medlemsstat, kan ifalde ansvar for en tilsidesættelse af den nævnte lovgivning, hvilken tilsidesættelse er fastslået af en offentlig myndighed, som følge af unøjagtigheder i det alkoholindhold udtrykt i volumen, producenten har anført på varens etiket, og følgelig sanktioneres i form af en administrativ bøde, selv om vedkommende blot som almindelig forhandler har markedsført varen i den stand, i hvilken den blev leveret af producenten.

36 Artikel 2, stk. 1, i direktiv 2000/13 bestemmer bl.a., at mærkningen og dennes nærmere udformning ikke må vildlede køberen med hensyn til levnedsmidlernes beskaffenhed.

37 Dette generelle forbud præciseres i direktivets artikel 3, stk. 1, der indeholder en udtømmende liste af angivelser, som skal fremgå af mærkningen af levnedsmidler bestemt til salg i uforandret stand til den endelige forbruger.

38 Hvad angår drikkevarer med mere end 1,2 volumenprocent alkohol, som f.eks. drikkevaren »amaro alle erbe« i hovedsagen, fastsætter bestemmelsens nr. 10, at det virkelige alkoholindhold udtrykt i volumen skal angives i mærkningen af varen.

39 De nærmere bestemmelser for angivelsen af det nævnte alkoholindhold som omhandlet i artikel 12, stk. 2, i direktiv 2000/13 fremgår af direktiv 87/250, hvis artikel 3, stk. 1, fastsætter en tolerancetærskel udtrykt i absolutte værdier på 0,3%.

40 Selv om det således følger af artikel 2, 3 og 12 i direktiv 2000/13 sammenholdt, at mærkningen af visse alkoholholdige drikkevarer som de i hovedsagen omhandlede — når bortses fra en vis tolerancetærskel — skal angive varens virkelige alkoholindhold i volumen, gælder ikke desto mindre, at dette direktiv, i modsætning til andre fællesskabsretsakter med lignende krav på området for mærkning (jf. bl.a. det direktiv, der var genstand for dom af 8.9.2005, sag C-40/04, Yonemoto, Sml. I, s. 7755), hverken fastsætter, hvilken erhvervsdrivende dette krav om mærkning påhviler, eller indeholder nogen regler med henblik på bestemmelsen af den erhvervsdrivende, der kan ifalde ansvar i tilfælde af tilsidesættelse af dette krav.

41 Følgelig fremgår det ikke af ordlyden af artikel 2, 3 og artikel 12 eller nogen anden bestemmelse i direktiv 2000/13, at det krav til den omhandlede mærkning i henhold til dette direktiv, som Lidl Italia har gjort gældende, udelukkende vedrører producenten af sådanne alkoholholdige drikkevarer, eller at direktivet udelukker, at forhandleren kan ifalde ansvar i tilfælde af tilsidesættelse af dette krav.

42 Desuden skal der ifølge fast retspraksis, med henblik på en fortolkning af de fællesskabsretlige bestemmelser, henses ikke blot til ordlyden heraf, men også den almindelige opbygning, sammenhængen og formålet med den ordning, som den er led i (jf. i denne retning bl.a. dom af 17.9.1997, sag C-83/96, Dega, Sml. I, s. 5001, præmis 15, og af 13.11.2003, sag C-294/01, Granarolo, Sml. I, s. 13429, præmis 34).

43 En undersøgelse af den almindelige opbygning af artikel 2, 3 og 12 i direktiv 2000/13, den sammenhæng, de indgår i, og formålet med direktivet afslører på tilstrækkelig vis samstemmende indicier, der leder til den konklusion, at direktivet ikke er til hinder for national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, hvorved en forhandler kan ifalde ansvar for en tilsidesættelse af det krav om mærkning, der følger af disse bestemmelser.

44 Hvad for det første angår den almindelige opbygning af de nævnte bestemmelser i direktiv 2000/13 og den sammenhæng, de indgår i, bemærkes, at andre bestemmelser i direktivet henviser til forhandlerne i forbindelse med gennemførelsen af visse krav på området for mærkning.

45 Dette er navnlig tilfældet med direktivets artikel 3, stk. 1, nr. 7, der blandt de obligatoriske angivelser i mærkningen omfatter »[n]avn eller firmanavn og adresse på fabrikanten eller pakkevirksomheden eller på en forhandler, der er etableret inden for Fællesskabet«.

46 Hvad angår den bestemmelse — i Rådets direktiv 79/112/EØF af 18. december 1978 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler bestemt til den endelige forbruger samt om reklame for sådanne (EFT 1979 L 33, s. 1), ophævet og erstattet af direktiv 2000/13 — der er identisk med bestemmelsen i artikel 3, stk. 1, nr. 7, nemlig artikel 3, stk. 1, nr. 6, har Domstolen allerede fastslået, at bestemmelsens primære formål er at gøre det muligt for den endelige forbruger let at identificere dem, der er ansvarlige for varen, herunder — ud over producenten og pakkevirksomheden — forhandlerne, således at den endelige forbruger i givet fald kan give dem en positiv eller negativ kritik vedrørende den købte vare (jf. i denne retning Dega-dommen, præmis 17 og 18).

47 Hvad for det andet angår formålet med direktiv 2000/13 følger det såvel af sjette betragtning til direktivet som af direktivets artikel 2, at det er affattet med det formål at oplyse og beskytte den endelige forbruger af levnedsmidler, især med hensyn til levnedsmidlets art, identitet, egenskaber, sammensætning, mængde, holdbarhed, oprindelsessted eller det sted, hvor levnedsmidlet kommer fra, samt dets fremstillings- eller frembringelsesmåde (jf. for så vidt angår direktiv 79/112 Dega-dommen, præmis 16).

48 Domstolen har fastslået, at hvis et område ikke er omfattet af et direktiv på grund af direktivets ufuldstændige harmonisering, har medlemsstaterne i princippet kompetence til at træffe foranstaltningerne på området, dog under forudsætning af, at sådanne foranstaltninger ikke kan bringe virkeliggørelsen af det i direktivet foreskrevne resultat i fare (Granarolo-dommen, præmis 45).

49 National lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der i tilfælde af en tilsidesættelse af et krav til mærkning i henhold til direktiv 2000/13 bestemmer, at ikke blot producenten, men også forhandlerne kan ifalde ansvar, bringer på ingen måde det i direktivet foreskrevne resultat i fare.

50 Det er derimod åbenbart, at en sådan lovgivning — for så vidt som den indeholder en bred definition af de erhvervsdrivende, der kan ifalde ansvar for tilsidesættelser af kravene til mærkning i henhold til direktiv 2000/13 — kan bidrage med at nå direktivets formål om oplysning og beskyttelse af den endelige forbruger af levnedsmidler.

51 Dette anfægtes ikke af Lidl Italias argument, der blev fremført både for den forelæggende ret og for Domstolen, hvorefter fællesskabsretten indeholder et princip om, at alene producenten er ansvarlig for, om angivelserne i mærkningen af varer, der er bestemt til salg i uforandret stand til den endelige forbruger, er korrekte, hvilket princip tillige følger af direktiv 85/374.

52 Det skal i den forbindelse for det første fastslås, at fællesskabsretten ikke indeholder et sådant almindeligt princip.

53 Derimod gælder, at selv om forordning nr. 178/2002 ikke finder anvendelse ratione temporis på de faktiske omstændigheder i hovedsagen, følger det af forordningens artikel 17, stk. 1, med overskriften »Ansvarsfordeling«, at ledere af fødevarevirksomheder sikrer, at de krav i fødevarelovgivningen, der er relevante for deres

aktiviteter, er opfyldt for fødevarer i alle produktions-, tilvirknings- og distributionsled i de virksomheder, som er under deres ledelse, og kontrollerer, at de pågældende krav overholdes.

54 Hvad dernæst angår direktiv 85/374 må det fastslås, at dette direktiv ikke er af relevans for en situation som den i hovedsagen omhandlede.

55 Forhandlerens ansvar som følge af overtrædelser af reglerne for mærkning af levnedsmidler, hvilke overtrædelser bl.a. kan medføre administrative bøder for forhandleren, er nemlig ikke omfattet af det særlige anvendelsesområde for ordningen med objektivt ansvar i direktiv 85/374.

56 Følgelig kan de eventuelle ansvarsprincipper, som måtte ligge i direktiv 85/374, ikke overføres på mærkningskravene i direktiv 2000/13.

57 I alle tilfælde pålægger artikel 3, stk. 3, i direktiv 85/374 leverandøren et — ganske vist — begrænset ansvar, og kun i tilfælde af, at producenten ikke kan identificeres (dom af 10.1.2006, sag C-402/03, Skov og Bilka, Sml. I, s. 199, præmis 34).

58 Endelig bemærkes, at medlemsstaterne ifølge Domstolens faste praksis vedrørende artikel 10 EF har et skøn med hensyn til valget af sanktioner, men de skal dog drage omsorg for, at overtrædelser af fællesskabsretten sanktioneres efter samme materielle og processuelle regler, som efter national ret gælder for overtrædelser af samme art og grovhed, og sanktionen skal under alle omstændigheder være effektiv, stå i et rimeligt forhold til overtrædelsen og have en afskrækkende virkning

(jf. bl.a. dom af 3.5.2005, forenede sager C-387/02, C-391/02 og C-403/02, Berlusconi m.fl., Sml. I, s. 3565, præmis 65 og den deri nævnte retspraksis).

59 Inden for de grænser, fællesskabsretten sætter, tilkommer det i princippet den nationale lovgiver at fastsætte de nærmere bestemmelser for, hvornår forhandleren kan ifalde ansvar for en tilsidesættelse af det krav til mærkning, der følger af artikel 2, 3 og 12 i direktiv 2000/13, og navnlig de regler om ansvarsfordeling mellem de forskellige erhvervsdrivende, som deltager i markedsføringen af det pågældende levnedsmiddel.

60 På baggrund af ovenstående skal de forelagte spørgsmål besvares med, at artikel 2, 3 og 12 i direktiv 2000/13 skal fortolkes således, at de ikke er til hinder for lovgivning i en medlemsstat som den i hovedsagen omhandlede, hvorved en erhvervsdrivende etableret i denne medlemsstat, der leverer en alkoholholdig drikkevare bestemt til salg i uforandret stand som omhandlet i direktivets artikel 1, og som er fremstillet af en erhvervsdrivende etableret i en anden medlemsstat, kan ifalde ansvar for en tilsidesættelse af den nævnte lovgivning, hvilken tilsidesættelse er fastslået af en offentlig myndighed, som følge af unøjagtigheder i det alkoholindhold udtrykt i volumen, producenten har anført på varens etiket, og følgelig sanktioneres i form af en administrativ bøde, selv om vedkommende blot som almindelig forhandler har markedsført varen i den stand, i hvilken den blev leveret af producenten.

Sagens omkostninger

61 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens

omkostninger. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelser af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

Artikel 2, artikel 3 og artikel 12 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/13/EF af 20. marts 2000 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om mærkning af og præsentationsmåder for levnedsmidler samt om reklame for sådanne levnedsmidler skal fortolkes således, at de ikke er til hinder for lovgivning i en medlemsstat som den i hovedsagen omhandlede, hvorved en erhvervsdrivende etableret i denne medlemsstat, der leverer en alkoholholdig drikkevare bestemt til salg i uforandret stand som omhandlet i direktivets artikel 1, og som er fremstillet af en erhvervsdrivende etableret i en anden medlemsstat, kan ifalde ansvar for en tilsidesættelse af den nævnte lovgivning, hvilken tilsidesættelse er fastslået af en offentlig myndighed, som følge af unøjagtigheder i det alkoholindhold udtrykt i volumen, producenten har anført på varens etiket, og følgelig sanktioneres i form af en administrativ bøde, selv om vedkommende blot som almindelig forhandler har markedsført varen i den stand, i hvilken den blev leveret af producenten.

Underskrifter